

MAGYAR HADTÖRTÉNELMI EMLÉKEK A KÜLFÖLDI MÚZEUMOKBAN.

NEGYEDIK ÉS BEFEJEZŐ KÖZLEMÉNY.

d) *A Bécs városi történelmi muzeumban.*

E gazdag gyűjteménybe lépve, nekünk magyaroknak, mindjárt a bejáratnál egy gazdagon festett álló paizs tűnik föl, mely Corvin Mátyás királynak Bécs feletti uralmára emlékeztet.

Ha pedig a gyűjtemény tartalmát tovább vizsgáljuk, feltűnő egyes részeinek úgy szám, mint minőség szerinti egyenlőtlensége. A XV. és XVI. század elejéről aránylag kevés a fegyverzet és kézi fegyver, tűzi fegyver pedig épen nincsen; jelentékenyebb azonban már a lándzsák és dárdák száma, rendkívüli nagy továbbá a páncél és páncélrészletek, vérték, a spanyol és magyar ostrom-sisakok, kurta fegyverek, két kézre valók és pikák száma, melyek a XVI. század második feléből s a XVII. századból származnak, de a mely utóbbi időszakból is még mindig aránylag kevés tűzi fegyver fordul elő.

Arányos számban fordulnak elő azután fegyverek és fegyverzeti tárgyak a XVIII. és XIX. századból, melyek között nagyérdekűek a bécsi polgárőrség és önkéntes csapatok nagyszámú, becses emléket képező zászlói.

A XV. századra vonatkozólag fentebb említett jelenség azon körülményben leli magyarázatát, hogy akkor aránylag kevés páncélzat volt a város birtokában, mivel a polgárok és kézművesek a maguk és szolgálk számára egész fegyverzetüket, mint tulajdonu-

kat saját házaikban tartották és a városi tanács csupán a tornyok, védművek és falak, valamint az általa fogadott zsoldosok felfegyverzéséről gondoskodott. Innen van, hogy a városi kamara számadásaiban 1460—1540-ig haubiczok, várpuskák, csatakigyók, fél és egész szakálasok, továbbá kopják, mellvérték, vaskalapok, ólomgolyók, lőpor-, kén- és salétrom-vásárlások bőven fordulnak elő.

Egészen másképp fordulnak azonban a viszonyok a XVI. és XVII. században, midőn a megújuló török veszedelmek folytán Bécsnek mint hadszínhelynek jelentősége emelkedik, midőn nemcsak az állam, hanem az alsóausztriai rendek és Bécs közönsége is állandó hadi készenlétben volt. Úgy hogy amily mérvben siettek a császári és tartományi fegyver-raktárakat a tábori seregek számára kellőleg fölszerelni, a város tanácsa is nagy gonddal igyekezett az 1562-ben az am Hof-on újonnan épített fegyverraktárát hadfelszerelési eszközökkel ellátni. És mint az a városi számadásokból látszik 1552-től 1600-ig minden évben jelentékeny beruházásokat is eszközölt.

Igen ritka esetben csináltatott azonban maga egész vérteket, fegyverzeteket, szakálasokat, kardokat vagy alabárdokat nürnbergi, vagy bécsi fegyverkovácsok által, hanem rendszerint vagy közvetlenül, vagy kereskedők útján landsknechtektől vásárolta azokat be. Nem ritkán pedig az örökös tartományok, vagy a német birodalom nemeseitől szerezte azokat be, kik a magyarországi harczterekről, hol császári szolgálatban állottak, visszatérve, pihenőjüket rendszeren Bécsben tartották. Sőt volt arra is eset, hogy magok a császári drabantok és poroszlók is eladták egész fegyverzetüket a városi hatóságnak. Így történt, hogy 1600-ban a fegyverraktárban 191 vért találtak hordókban elcsomagolva, melynek tulajdonosa nem jelentkezett. Természetesen ezek is a fegyvertárba kebelezettek be. Még 1621-ben is egy hagyatékból 72 vért, továbbá 145 ostromsisak és 1670-ben Tzor György fegyverkovácstól 80 lovas-vért és egy egész gyalog-vért, a mely «mestermű volt» szereztetett be.

A lőfegyver szükségletéről a hatóság muskéták által gondoskodott, melyeket részint bécsi, részint pedig steier, karinthiai és alsó-ausztriai fegyverkovácsok által készíttetett. A régi szakálosokat pedig a technikai fejlődésnek megfelelőleg, kerek lakatos szerkezettel látatta el. 1630-ban a városi fegyvertár 92 ágyúval birt.

A kopja-vasak szükségletét is kívülről fedezte a város s csak a nyeleket csináltatta hozzájuk Bécsben.

A mint a régi fegyverek és vérték a használatból kimentek, nagy részök a fegyvertár helyiségeinek díszítésére alkalmaztatott. A közönségesebb hadfelszerelési czikkek, a szükséglet mérvéhez képest, valamint az egyenruházat változásával s a fegyvertechnika fejlődésével szintén folyton változtak. Az ily kiselejtített fegyverzet egy része is megőriztetett, úgy hogy idővel ezek száma is jelentékeny lett.

A pánczélok és fegyverek régente, részben a városházán, részben pedig a Hohen-Markton levő szertárban és városi bástyatornyokban őriztettek. 1445-ben az előljáróság a szertárat a régi Fleisch Markton a szent Lőrincz temploma mellé, a mai póstaépületbe helyezte át, hol nemcsak a szerszámok és tűzoltószerek, hanem a fegyverek is raktározattak. 1562-ben az am Hofon az előljáróság új «Zeughaus»-t építtetett, hol egy külön pánczélkamara rendeztetett be. A nevezett épület az am Hofon fő részeiben ma is áll, s csupán annyit változott, hogy 1732-ben belső beosztása némileg átépíttetett s Ospel Antal szertárnok és építész tervei szerint homlokzata átalakíttatott. Ez alkalommal természetesen a gyűjtemény is újból rendeztetett.

Egészen újból állíttatott föl végre a gyűjtemény az 1873-ik évi bécsi világkiállítás alkalmára, midőn Bécs város tanácsa e célból külön bizottságot küldött ki, feladatául tűzve ki, hogy az új rendezés által a gyűjtemény történelmi és művelődéstörténeti jelentősége kellőleg kidomborítassék. A munkálatok foganatosításával az udvari fegyvermúzeum őre, Leitner Qu. bízott meg.

A fő cél volt egy polgári fegyvermúzeumot szervezni, melyben a mennyire azt csak a helyiségek megengedték az időrendi egymásután megtartsák. E szempontból kiindulva minden oly fegyvert, mely a város történetére, vagy az általános művelődéstörténetre vonatkozólag értékkel nem bírt, vagy azzal vonatkozásban nem állott kiselejtítettek, hasonlóképen eladva az 1848-ik évi polgárország és a nemzeti gárda ezrekre menő fegyvereit is. Ez által nem csak jelentékeny összeg folyt be, mely a rendezés tetemes költségeinek fedezésére fordíttatott, hanem helyet is nyertek, mely lehetővé tette a rendszeresebb fölállítást. Végül egy ór és szertár-

nok nevezetvén ki, a gyűjtemény a polgármester fenhatósága alá helyeztetett.

Az új városház felépítésére kerülvén a sor, már annak építési programjába fölvétetett, hogy ott a többi történelmi gyűjtemények mellett a fegyvergyűjtemény is elhelyezendő. A mi meg is törté-
vén, a gyűjtemény 1885-ben a régi Zeughausból az új városház első emeleti helyiségeibe átszállítatott s már 1886 folyamán fel is állítatott.

Ez új s most már végleges rendezésnél is ugyanazok voltak az elvek, mint az 1873-ikinál, csakhogy az összefüggő időrendi fel-
állítását itt sok tekintetben megnehezítette a termék építészeti be-
osztása. Így például nem volt lehetséges a XVI. és XVII-ik század-
beli vérteteket mind egy teremben fölállítani, hanem e czélból
még más három terem középrészt is igénybe kellett venni. Hogy
végül a többes példányban meglevő fegyverek is elhelyezhetők
legyenek az aránylag szűk helyiségekben, az összes falakat is föl
kellett használni, mi az egész fölállításnak némi decoratív jelleget
kölcsonöz.

A magyar hadi történelem szempontjából három irányban
vannak becses emlékek Bécs város történelmi múzeumában. Elő-
ször, Mátyás király korából az a 64 nagy álló-paizs, mely nem-
csak általában a korra, hanem úgy látszik a nagy király gyalog-
testőrségének felszerelésére is rendkívül jellemző s mindannyi
azon időkben kerülhetett a városi hadszertárba, midőn Mátyás
Bécsben székelt.

Másodsorban reánk vonatkozó emlékek a XVI-ik századbeli
félvértetű könnyű lovasság, a panzerstecherek hadi öltözetei,
különösen nagyszámú sisakjai és végül harmadszor a török zsák-
mányban gazdag keleti fegyverek osztálya, hol a XVI. és XVII-ik
században velünk harczolt törökség mindennemű fegyverzetét es
hadfelszerelési eszközeit a legnagyobb teljességükben tanulmá-
nyozhatjuk.

A katalógus¹⁾ sorrendjét követve, a nevezetesebb magyar
vonatkozású emlékeket a következőkben soroljuk föl.

¹⁾ *Katalog* des Historischen Museums der k. k. Haupt und- Residenz-
stadt Wien. IV. Abtheilung: Waffensammlung. Wien, 1888. 8-ad r. 139. l.

1. Tárcsa paizs, a XV-ik századból. Formája ugyanaz, mint a többi Mátyás korabeli paizsnak, mind a mellett sokkal díszesebb, gazdagon festett ornamentikával ékes. Közepén szent György alakja látható, mint pánczélos lovag, a mint a sárkányt megöli. Olasz munkának tartom. (15. sz.)

2. Tárcsa-paizs festett felülettel. Egészen fából készült vászonnal bevonva. Formája az ezen korbeli s különösen Mátyás gyalog-csapatainál viselt formákkal megegyezik. Hasonló hozzá a m. n. muzeumban őrzött s 1848-ban Bécs város tanácsa által ajándékozott paizs is, melynek közepén Mátyás monogramja van kifestve. Alakja teknődöd s középen az egészen ékalakban végig futó borda emelkedik ki. A festés alapszíne ezüst. A széles keretben barna színnel gothikus lomb-ornamentika van festve. Fent két oldalt kerek medaillonban két címér, jobbra, nem paizsba zárva, hármashalmon kettős kereszt (Magyarország címere) és balra paizsba zárva faágon álló s szájában arany gyűrűt tartó fekete holló (Mátyás király címere). A két címér között a bordán sugarak között angyalfő. A paizs középtere egy nagyobb és egy kisebb festett mezőre van osztva. A nagyobbikban, egy XV-ik századbeli pánczélos lovag öltözetében, szent György áll gyalogosan s a kezében levő lándzsával a lábai alatt levő sárkányt öli meg. Jobbra egy vár tornyai, balra pedig a térdelő szűz Kleodolinda alakja látható. Az alsó kisebbik mezőben, gothicus medaillonban a IHS. betűk olvashatók (Jézus az emberiség megváltója). Az egész paizs magassága 1 méter és 23 cm. és szélessége 53 cm.

Itt az elnevezésben követtük a katalogust, midőn mi is tárcsa-paizst írtunk, azonban tartozunk itt annak kijelentésével is, hogy a paizs tévesen neveztetik tárcsa-paizsnak, mert az más formájú és sokkal kisebb, mint azt a bécsi császári fegyvergyűjteményre vonatkozólag rajzban is bemutatjuk. E paizs az álló-paizsok (setzschild) sorozatába tartozik, míg a tárcsa kézi paizs (Handtartsche).¹⁾

Paizsunk lehetett ugyan Mátyás királyé is, de tekintettel kevésbbé művészi kivitelére, s arra, hogy gyalogsági paizs volt, míg a nagy király mindig lovon harczolt (lásd később párisi tulajdon paizsát); valószínűbb, hogy úgy ezen családi címérével ékitett,

¹⁾ *Boheim*, *Waffenkunde*. 179, 181, 182 és 183. lap.

mint a m. n. múzeumban levő s monogrammjával ellátott paizsok is gyalog-testőrcsapatának vitézei által hordattak s azon időkbek kerültek a városi Zeughausba, midőn Mátyás király 1485 junius 1-étől 1490 április 7-éig Bécsben is tartott udvart.

Felemlítendőnek tartjuk még, hogy gondos vizsgálat alá véve a paizs festett felületét, azt találtuk, hogy tekintettel a fogyasztékos technikára s a használt festék minőségére, a jelenlegi festés jóval későbbi a Mátyás koránál, s valószínűleg a paizson lévő s bizonyára művészibb eredeti festés későbbi restauratiója. (20. sz.)

3. Festett paizs, formája, mint az előzőé. Ezüst alapon szent György a sárkánnyal, jobb és bal oldalt kerek medaillonban m. betűk. XV-ik század. (167. sz.)

4. Festett paizs, mint az előbbeni, csakhogy a paizsfőn, szent György képe fölött, középen Bécs város czimere látható. A felső jobb sarokban kerek medaillonban m.^s minuskulák (Mathias?) és az alsó jobb sarokban hasonlóképen kerek mezőben r. betű (Rex?) XV-ik század. E fajta paizs szent György alakjával, Bécs város czimerével és m. monogrammal, számos példányban fordul elő a gyűjteményben. Valószínű, hogy ezeket Mátyás bécsi uralkodása idejében a Bécs városi drabantok viselték s a király iránti figyelemből látták el azokat monogrammjával. E felfogásból kiindulva magyarázzuk a három betűt is ilyképen. (468. sz.)

Ezen felül, mint fentebb is említők egész sorozat van még itt ezen álló-paizsokból, melyekre váltakozva, szent György, Lipót, Mihály s a szűz Mária alakjai, továbbá czimerek betűk és fölíratok vannak festve. Mindezek használata Mátyás korával esik össze. (23., 109., 110., 169., 170., 252., 253., 254., 257., 259., 261., 263., 268., 269., 270., 282., 294., 295., 303., 304., 305., 312., 313., 319., 321., 322., 323., 372., 373., 378., 379., 380., 384., 465., 466., 467., 476., 477., 478., 479., 480., 481., 528., 590., 591., stb., stb. sz.)

5. Pánczélszuró-kard, vascsomaggal, bőrozott fogantyúval s vas védővel tokostól együtt. Pengéje három élű, I. Miksa idejéből. Teljesen hasonló van a m. n. múzeumban. (96. sz.)

6. Magyar tárcsa-paizs a XV-ik századból, újonan átfestve. A régi festésnek csak egyes kis részletei voltak fölismerhetők. Az arsenálból jutott ide. (179. sz.)

7. Magyar pánczélszűrő rézfogantyúval. A két élű pengén félhold és csillag beéttetve. XVII-ik század. (783. sz.)

8. Magyar fokes. XVII-ik század. (792. sz.)

9. Két szurony fagofantyúval. E fagofantyúk a puskacsőbe tolatván, erősített a szurony a fegyverre. A szurony e legelső formája Buda 1686-iki ostrománál használtatott legelőször. (787., 788. sz.)

10. Nagy török vérzászló (Alem), sötétvörös selyem croisséből. A föliratokkal és ékítményekkel borított zászlószövet alul csúcsban végződik. A széleken arany és sötétvörös, stylizált liliomokból képezett szegély fut végig s az ezáltal bezárt belső mezőt egy széles, vízszintes mondatszalg két egyenlőtlen részre osztja. A felső, kisebb téren, három aranynyal átszőtt, sárga alaprajz-díszítésű medaillon, az alsó téren pedig az u. n. «Salamon pecsétjét» tartalmazó, gazdagan díszített és stylizált dsú-l-fakár (Ali két-pengéjű kardja) látszik. E kard Muhammednek azon hátibordákkal erősített kardja, melyet tőle veje Ali örökölt, s melylyel ez utóbbi, egy alkalommal, egy perlekedő keresztény és zsidó közt oly formán szolgáltatott igazságot, hogy a dsú-l-fakárral mind a kettőnek fejét levágta.

A sárga selyem átszövésű szegélylyel ékített mondatszalg négy tagra szakad. A jobbról első és második tagban (Tulutírással) e mohamedán hitágazat olvasható. La iláha illa Alláhu, Muhámed rasul Alláhi. (Csak egy az Isten és Mohammed az ő prófétája.) A második és harmadik tagozat ugyanezt tartalmazza, de visszafelé. A kétpengéjű kardon, melynek markolata és keresztvasa ékítményekké vannak stylizálva, a belé helyezett nyolczágú kerek medaillonban (Salamon pecsétje) ezen ismétlődő felirat látszik: «já burhán!» (Ó, meggyőző bizonyíték.) A dsú-l-fakár mindkét pengéjén pedig a Korán 48-ik győzelmi Súra 1. és részben 2. verséből vett eme fölirat látszik: Bismilláhi-r-rahmáni-r-rahimi! Inna fátabna láka fáthan mubinan líjaghfira láka Alláhu má takkáddama min dsánbika wa má taáčhara wa jutímma ni' matuha (aleika), (azaz: A végtelen irgalmú Isten nevében! Valóban győzelemre segítettünk téged, hogy Isten bocsássa meg előbbeni és későbbi bűneidet s az ő kegyelme read szálljon.) A zászló hossza 5·55, szélessége pedig 3·14 méter.

E hadi zászló Sulejman Serasker pasáé volt és Lotharingiai Károly herceg által az 1684 július hó 22-én *Hamzsabégnél* vívott ütközetben vétetett el. Mint diadal-jelvény Bécsbe került, hol a szent-István-templomban sokáig volt a főoltár felett kitűzve. Innen jutott a városi múzeumba. (846. sz.)

Budavárának a törököktől való visszavétele kétszáz éves emlékünnepe alkalmával rendezett történelmi kiállításon e zászló szintén látható volt.¹⁾

11. Magyar szablya, bőrrel borított hüvelyével együtt, a XVII-ik század elejéről. A fogantyú szintén bőrrel bevont s a hajlott pengén a félhold van bevésve. (897. sz.) A penge másik lapján egy tulipán van bevésve. A hüvely vége vágott.

12. Magyar szablya, hüvelyével együtt, a XVII-ik századból. Formája, mint az előbbenié. A fogantyú bőrrel áthúzott. A hajlott pengének egyik oldalán díszítmények, a másik oldalán pedig azonkívül még keresztelő szent János alakja és egy szalagon a következő szavak vannak bevésve: S. Joannes Bapt. és egy elmosódott címér. (903. sz.)

13. Magyar félrák pánczélat, mell- és hátvért, valamint rohamsisak. A mell- és hátvért formája huszáros, vagy magyaros, feketére mázolt kovácsolt vasból. Szögecselt, bőrrel összefűzött, tíz-tíz rákfarkas lemezből. Nyakgyűrűjét, mely a jobb oldalon nyílik, három lemez képezi, s az egész változat síma. Díszítésül szolgálnak azon szögecsék rézfejei, melyek az összefűző belső bőrszíjjakat megerősítik. A mellvértre szíjjakkal megerősített és az egész vérttel megégyező munkájú négy lemezből alkotott czombvérték vannak ráfüggesztve.

A rohamsisak szintén feketére mázolt kovácsolt vasból van, hat lemezből alkotott, vonaldíszes, rákfarkas nyakszírtvérttel, szívalakú, domború díszítéssel és áttört lyukakkal ékes fültakarókkal s kiugró csúcsos ellenzővel, melynek közepén, áttört nyíláson, csavarral megerősíthető orrvas függ alá. Sapkája vésett vonalakkal a csúcstól kiinduló kúpszeletekre van osztva és csúcsát vonaldíszes áttört rosette alakú, átfürt orom ékíti. Nyakszírtvértjét és halán-

¹⁾ *Majláth Béla*. A történelmi kiállítás kalauza. Budapest, 1886. 351. lap.

tékvédőt szegélyező, illetőleg összefűző bőrszíjakkal oly módon vannak szögecselve, hogy a szögecskek külsőlapi fejei a sisak külső díszítéséhez járuljanak. Magassága a halántékvédővel együtt 31, átmérője 21 cm. (912. sz.)¹⁾ XVII-ik század.

14. Magyar huszár-vértezet. Mell- és hátvért, fekete, kovácsolt vasból. A mellvértén domború középél fut végig, mely az egészet két egyenlő részre osztja. Különben sima s a hátvérten pikkelyes vállsíjakkal kötük össze, melyeket hátul szögecs erősít a vérthez, elöl pedig a mellvértre erősített rézfejú szegre kapcsolhatók. Az egész vértezet belseje vörös szegélyű, borzas, fehér, a vállsíjakkal pedig sima, vörös posztóval vannak bélelve. A bélést erősítő szögecskek a külső lapon rézfejekkel bírnak s ezek képezik a vért külső díszítését. A vért valamely lovastiszt használatára készült. XVII-ik század. (919. sz.)²⁾

15. Rohamsisak, lovassági, huszáros, vagy magyaros forma, feketére mázolt, kovácsolt vasból, (rákfarkas) háromlemezű nyakszírtvérttel, áttört lyukakkal ékített halántékvédőkkel és kiugró karéjos ellenzővel. Sapkáját rosette alakú, vésett díszű rézorosom ékíti s kivert domború vonalakkal a csücsztől kúpszeletekre van osztva. Nyakszírtvértjén forgótokot látunk sárgarézből. Belsejét fehér bőr béleli s a bélést megerősítő szögecskek rézfejei a külső lap díszéhez tartoznak. Magassága a halántékvédővel együtt 28·5, átmérője 20·5 cm. (915. sz.)³⁾

16. Csákány, melynek nyele lőszerkezetre van berendezve. A nyél oldala berakott csont- és gyöngyház-ékítményekkel van díszítve. A csákányba kupolán álló egyszerű keresztet ábrázoló bélyeg beütve. A csövön vésett és ponczolt ornamentika. Hasonló csákány van a császári ház fegyvergyűjteményében is. (949. sz.)

17. Alabárd, a XVII-ik századból, a nyárs alsó részén egy magyar vitéz alakja beéttve. (1002. sz.)

18. Magyar szablya, mint a fentebb leírt. E szablyát a XVIII-ik század második felében a bécsi magyar polgárőrség viselte, mely a magyar származású bécsi iparosokból alakult s a

¹⁾ *Majláth B.* Kalauz. 335 és 339. 1.

²⁾ *U. o.* 339. 1.

³⁾ *U. o.* 335. 1.

fegyverzetén kívül magyaros egyenruhát is viselt. A gyűjteményben egy csoportozatban 28 ilyen szablya van. (1055. sz.)

19. Pandurszablya, a XVIII-ik századból. (1071. sz.)

20. Magyar fokos, 1734. évszámmal. A francia háborúkban viselt forma. (1071. sz.)

21. Magyar szablyák, 16 darab. A XVI—XVIII-ik század első feléig, több érdekes változattal, köztük néhány lengyelforma. A katalogus mindannyit töröknek mondja. (1099. sz.)

22. Szablyák, melyek a XVIII-ik század második felében a magyar polgárórség tulajdonát képezték. Fringiaformák. 28 drb. (1216. sz.)

23. Magyar kardpengék, a bécsi polgárórség fegyverei között. A XVI. és XVII-ik századbeli magyar kardok egész Európában hírnévnek és keresettségnek örvendtek, sőt örvendnek ma is. A XVIII-ik századbeli bécsi polgárórség is keresve kereste a régi jó magyar kardpengéket s azokat szívesen foglaltatta az előírt s az egyenruházathoz tartozó markolatba és hüvelyekbe. Ily újonan felszerelt régi magyar pengék vannak a bécsi különböző polgárórségek kardjaiból alkotott csoportozatban: egy magyar szablyaforma beétegetett alakokkal (1351. sz.), ugyanolyan, pengéjén nap és félhold (1353. sz.), továbbá egy másik magyar penge, melyen immár olvashatatlan fölírat alatt a magyar czímer van bevésve (1367. sz.), egy másik penge «Fringia» fölírattal (1369. sz.), ismét egy másik magyar penge, egyik oldalán a szűz Mária alakja bevésve, a másik oldalon pedig a kettős kereszt a következő fölírattal: «In hoc Signo vinces» és alul, a penge foglatánál mindkét oldalon bevésve: «Maria mater dei patrona Hungariæ sub tuum præsidium confugio» és «Deus exercitium fortissime esto mecum». E pengék a XVII-ik század második feléből, mások szerint pedig a Rákóczyféle harcok idejéből származnak. Az eredetiek Ausztriában Pottensteinban gyártattak, a mikor is a «Pottenstein» szó a penge fokába van vésve. Rendkívüli keresettségüknél fogva folytonosan utánozták és hamisították e pengéket. Példányok vannak a m. n. múzeumban s a legtöbb nagyobb fegyvergyűjteményben (1371.), és végül még egy magyar kardpenge, melybe a nap, félhold és csillag van bevésve. (1446. sz.)

Végül a Bécs városi történelmi múzeum III-ik osztályában,

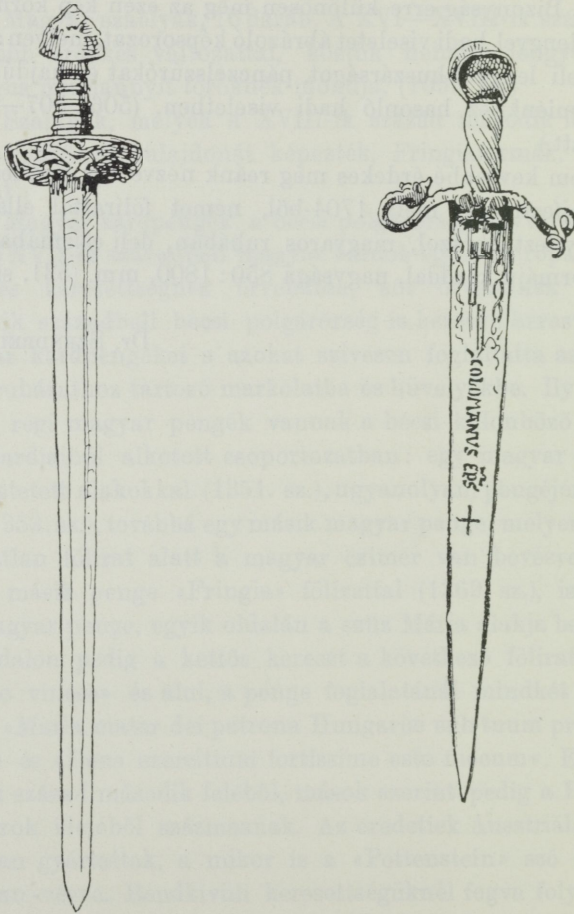
mint magyar hadtörténelmi vonatkozású emléket kell felemlítenünk, *Wyk* által festve 1700-ban, Sobieskinek, a hős lengyel királynak képét, amint Bécs felszabadításán harczol 1683 szept. 12-én. Maga a király és kísérete teljes magyar öltözetet visel, mint általában Báthory István lengyel királysága óta a lengyel hadsereg jó része. Bizonyosság erre különösen még az ezen kép körül csoportosított lengyel hadi viseletet ábrázoló képsorozat, melyen a XVII-ik századbéli lengyel huszárságot, pánczélszúrókat és hajdúkat találjuk, a miénkhez hasonló hadi viseletben. (506, 507—515. számok alatt.)

Nem kevésbé érdekes még reánk nézve egy fára festett eredeti olajfestmény, mely 1704-ből, német fölírattal ellátva, egy kurucz vitézt ábrázol, magyaros ruhában, deli csizmában s a jellemző formájú karddal, nagysága 850 : 1800, mm. (531. sz.)

Dr. SZENDREI JÁNOS.

MAGYAR HADTÖRTENELMI EMLÉKEK.

I. TÁBLA.

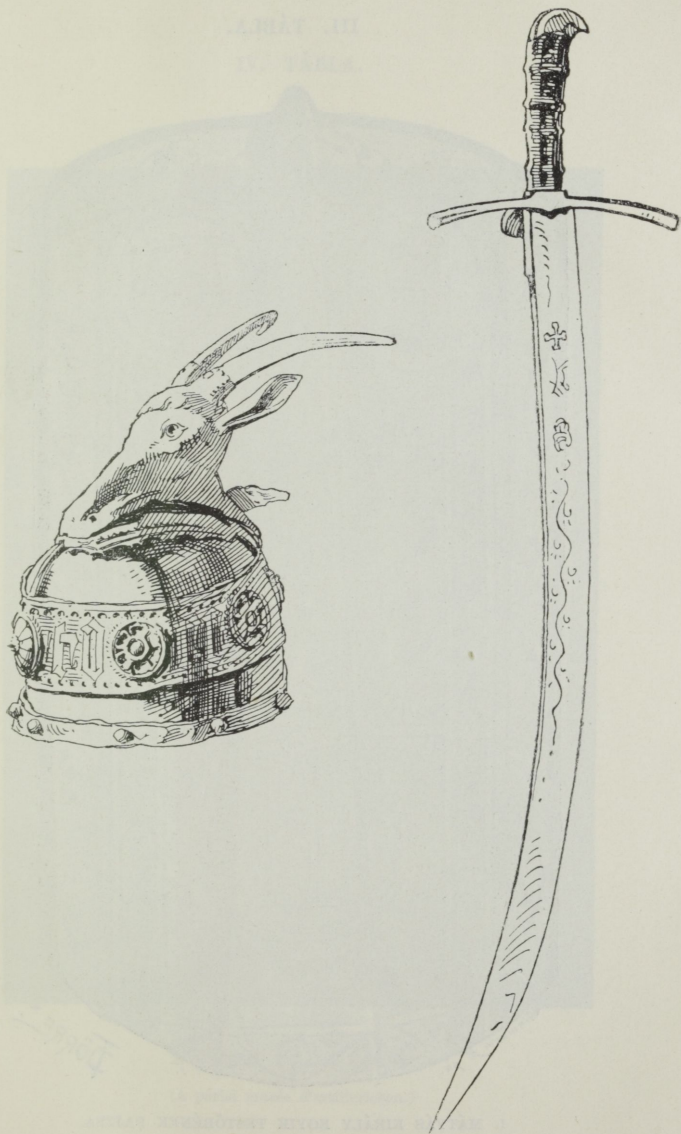
SZENT ISTVÁN KIRÁLY KARDJA.

(A prágai Szt.-Veit egyházban.)

KÁLMÁN PÜSPÖK KARDJA 1317—1375.

(A bécsi cs. és kir. udvari fegyvergyűjteményben.)

II. TÁBLA.

CASTRIÓTA GYÖRGY (SKANDERBÉG) SISAKJA ÉS KARDJA 1403—1467.

(A bécsi cs. és kir. udvari fegyvermuzeumban.)

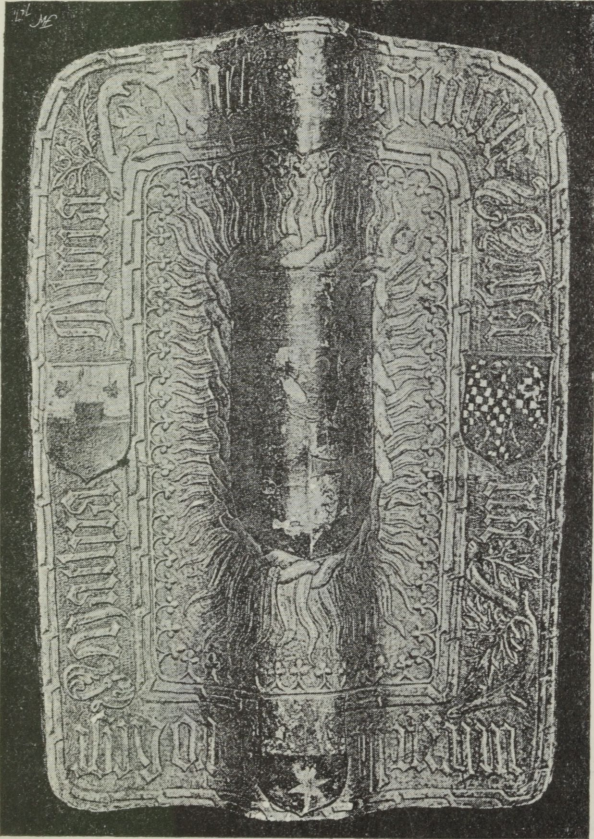
III. TÁBLA.

I. MÁTYÁS KIRÁLY EGYIK TESTŐRÉNEK PAJZSA.

(A bécsvárosi történelmi muzeumban.)

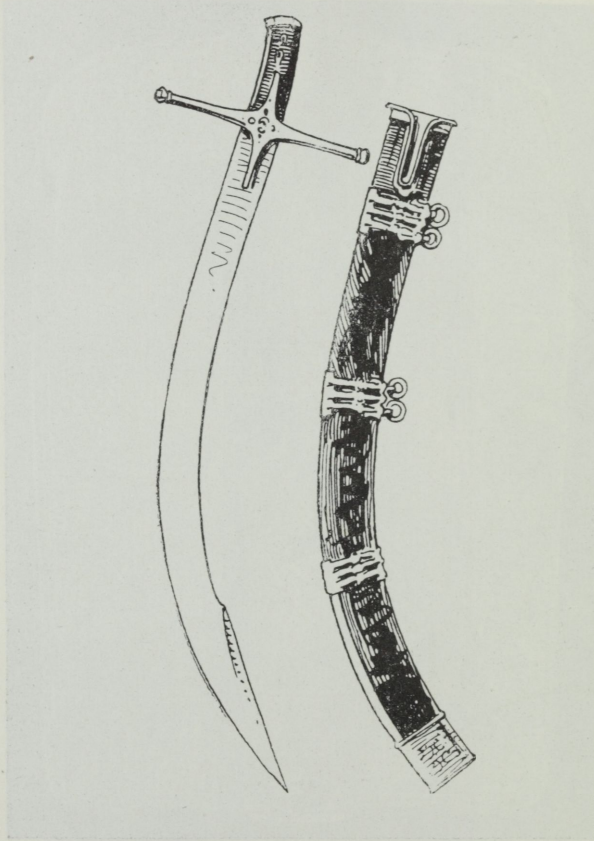
IV. TÁBLA.

I. MÁTYÁS KIRÁLY PAJZSA.

(A párisi musée d'artillerieben.)

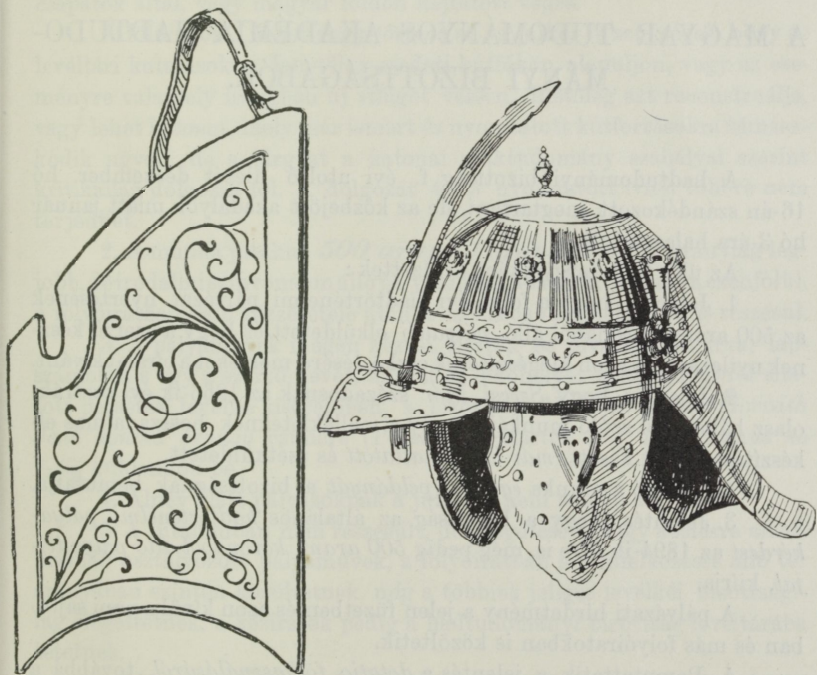
V. TÁBLA.

ZRINYI MIKLÓS KARDJA 1550.

(A bécsi cs. és kir. udvari fegyvergyűjteményben.)

VI. TÁBLA.

MAGYAR TÁRCSA PALIS.
(I. Miksa szerkönyvéből.)

LOTHRINGENI KÁROLY HERCEG MAGYAR ROHAM-
SISAKJA 1580.
(A bécsi cs. és kir. udvari fegyvergyűjteményben.)